

lensége miatt nincs elég korszerű berendezésük. A CBIC-ben két DEC terminált használnak online keresésre, de van még egy Hazeltine 2000-es termináljuk is tartalékként. Addig nem vásárolhatnak személyi számítógépet, amíg a két DEC terminál ki nem öregszik.

A pénzügyi gondok miatt egyre többet gondolnak arra, hogyan lehetne a szolgáltatást nyereségessé tenni. Olyan ötleteket fontolgatnak, mint az önköltségen feüli szolgáltatási díj bevezetése, az előfizetési rendszer kialakítása, a telefonos kérések visszautasítása. Szükség lenne a szolgáltatás nagyobb reklámozására is.

Az online ipar jövőjéről, azon belül a front-end programcsomagok szerepéről és a könyvtárosokra, a közvetítőkre gyakorolt hatásokról a CBIC munkatársainak az a véleménye, hogy jól képzett online keresőkre mindig szükség lesz. Bízunk is ebben, mert szeretik munkájukat. A CBIC olyan hely, ahol az online szolgáltatás mellé még mosoly is jár az ügyfélnek.

/SCHEPP, B.: Service reigns where freedom rings. = Datapro Directory of On-line Services, 6. köt. 9. sz. 1987. p. 1–4./

(Roboz Péter)

A tudományos könyvtárak integrált automatizálási rendszere Ausztriában

Már 1972-ben kialakult a szövetségi integrált, automatizált könyvtári rendszer alapkonceptiója, amelyet a BMWF (Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung = Tudomány- és Kutatásügyi Szövetségi Minisztérium) könyvtári reformokkal foglalkozó munkacsoportja dolgozott ki. Ez a következő feladatok, illetve könyvtári munkafolyamatok automatizálását javasolta:

- ▶ osztrák nemzeti bibliográfia,
- ▶ géppel olvasható bibliográfiák, címléírások átvétele külföldi könyvtáraktól (ún. idegen adatok),
- ▶ kooperatív katalógus kiépítése, vagyis egyszeri címléírás mindazon művekről, melyek nem hívhatók le más (hazai vagy külföldi) könyvtártól,
- ▶ a rendelés és beszerzés automatizálása,
- ▶ központi folyóirat-katalógus és adatbázis kiépítése,
- ▶ a szak szerinti feltárás kooperatív rendszere,
- ▶ online szakirodalom-keresés külföldi adatbázisokból,
- ▶ online olvasói katalógusok üzemeltetése (Online Public Access Catalog = OPAC),
- ▶ könyvtárigazgatás, könyvelés, statisztika,
- ▶ automatizált kölcsönzés (már 4 egyetemi könyvtárban a GRIBS rendszerrel).

Mindez emeli a könyvtári munkák színvonalát, az újonnan beszerzett irodalmat gyorsabban juttatja el az olvasóhoz, meggyorsítja az információcserét az egyetemi könyvtárhálózatok tagkönyvtárai között, a lecsökkent anyagiak és személyi ellátottság ellenére több információt juttat el a felhasználókhöz.

1987-ben a BMWF könyvtári, múzeumi és műemléki osztálya egy közel 200 oldal terjedelmű ún. kiírásban szögezte le a szövetségi integrált, automatizált tudományos könyvtári rendszer általános koncepcióját és első ütemét. Ebben kimondta: "A Tudomány- és Kutatásügyi Szövetségi Minisztérium célja Ausztria tudományos könyvtárügyének integrált, modulárisan felépített és jövőbeli fejlesztések előtt is nyitott szövetségi rendszerre való kiépítése. Ezt több ütemben kell végrehajtani."

A rendszer az Osztrák Nemzeti Könyvtár (Österreichische Nationalbibliothek) mint szövetségi központ és központi szerkesztőség munkájára épül; ezenkívül autonóm helyi rendszereket is előirányoz az egyetemi könyvtárakban és a hozzájuk tartozó intézeti könyvtárakban, továbbá az egyetemi könyvtárak és az egyetemi számítóközpontok között.

1987-ben az első három rendszer kiépítésére kerül sor, éspedig:

- ▶ szövetségi központ (Verbundzentrale) a Bécsi Egyetem (Universität Wien) számítóközpontjában,
- ▶ a bécsi Egyetemi Könyvtárban (Universitätsbibliothek Wien),
- ▶ az innsbrucki Egyetemi Könyvtárban (Universitätsbibliothek Innsbruck).

Ausztriában már működik a BIBOS és a DOBIS/LIBIS rendszer.

A bécsi *Társadalomtudományi Tanulmányi Könyvtárban* (Sozialwissenschaftliche Studienbibliothek) 1982-ben indult meg az automatizált *BIBOS* rendszer (**B**ibliotheks **O**rganizations **S**ystem), amelyet az IBM és az EDV-Ges.m.b.H. dolgozott ki. Akkor 11 könyvtár szövetkezett használatára, 1987-ben további 4 könyvtár csatlakozása várható. E szövetség megalakításával ezek a könyvtárak úttörő szerepet vállaltak. A rendszer a MAB 1 formátumot használja.

A bregenzi *Vorarlbergi Tartományi Könyvtár* (Vorarlberger Landesbibliothek) 1984 óta alkalmazza a DOBIS/LIBIS (Dortmund – Leuven Bibliotheks System) integrált automatizált rendszert a beszerzés, katalogizálás, címkézés, kölcsönzés, felszólítás, nyomtatás céljaira. A rendszerben 21 terminál működik (ebből hat az olvasók részére), 1 személyi számítógép és 5 etikettnyomtató, továbbá egy vezérlőegység. A nagyszámítógép a dornbirni számítóközpontban van, amelyhez 9600 baud sebességgel kapcsolódnak. A DOBIS/LIBIS rendszerben általában a MARC-formátumot használják, de a német nyelvű könyvtárak miatt a cég kifejlesztette a MAB 1 formátumot, amelyet itt is alkalmaznak. A rendszert a

Vorarlbergben szövetségre lépett könyvtárak számára szervezték meg, de már a svájci St. Gallenben lévő főiskolai könyvtár is csatlakozott.

A szövetségi integrált rendszer üzemeléséhez szükségesek a szabványos jelrendszerek (lásd DIN 31628, DIN 31627, ISO 6937/2), hogy pl. az ún. scharfes S is megjeleníthető és kinyomtatható legyen; az online katalogizáláshoz szükséges a RAK

(Regeln für die Alphabetische Katalogisierung – címléírási szabályzat) és a MAB 1 osztrák csereformátum is.

/STOCK, K. F.: Zur "Öffentlichen Ausschreibung eines integrierten Verbundsystems". = *Mitteilungen der Vereinigung Österreichischer Bibliothekare*, 40. köt. 1–2. sz. 1987. p. 27–50./

(Lécesné Mesterházi-Nagy Márta)

A TUB-INFO Grazban

A Grazi Műszaki Egyetem Könyvtárának (Universitätsbibliothek der Technischen Universität Graz) az osztrák egyetemi oktatási törvény (Universitätsorganisationsgesetz) 85. paragrafusában értelmében egyik fontos feladata a szakirodalmi információkkal való ellátás. Ennek érdekében a könyvtár és a számítógéppont közösen kialakította a TUB-INFO-t, az egyetemi információs rendszert, amelyhez 1986 októberétől a központi könyvtár és azok az intézetek férhetnek hozzá, amelyek termináljaikkal kapcsolódnak a VAX számítógéphez. A hálózat alkalmas arra, hogy az 1980 óta beszerezett mintegy 65 000 mű címléírását és egyéb adatait a terminálok online olvasói katalógusként (Online Public Access Catalog = OPAC) használhassa. A számítógéppont kidolgozta a szoftvert, amely minden intézetnek biztosítja az online hozzáférést a könyvtár adatbázisához – terminálon megjelenítve. Ezenkívül intézeti könyvtári adatok is hozzáférhetők, így pl. az intézeti dokumentumállomány listája, leltári nyilvántartása, új szerzemények jegyzéke, a tanszéki, intézeti könyvtár kiadásai a folyó évben, illetve visszamenőleg (az utóbbiakat intézeti jelszóval védik).

A központi könyvtár könyvállományának adatbázisán kívül a disszertációk és diplomamunkák adatait is beviszik a rendszerbe, még hozzá kivonatokkal együtt, mivel úgy tapasztalták, hogy az ipar és a gazdaság nagyon érdeklődik irántuk.

A felhasználó a következő *dokumentumállományok* adatbázisaiban kereshet:

- ▶ Építés- és Építőmérnöki Kar
- ▶ Gépészmérnöki Kar
- ▶ Villamosmérnöki Kar
- ▶ Természettudományi Kar
- ▶ Központi Könyvtár
- ▶ Disszertációk, diplomamunkák
- ▶ Folyóiratok

A választott adatbázisban a *keresési szempontok*:

- ▶ megjelenési év (évek);
- ▶ szerző, cím, kiadó, sorozati cím;
- ▶ tárgyszó.

A TUB-INFO-t 8 hónap alatt a tanszékek, intézetek 2500, a külső felhasználók 84 esetben vették igénybe.

A további hasznosítás akadályát jelenleg az, hogy a központi könyvtárban mindössze 2 terminál van: az adatbázisokhoz egyelőre csak a számítógépcsoport és az online szakirodalom-keresési szolgáltatás terminálján férhetnek hozzá. Szükséges lenne a kapcsolat kiépítése a többi munkahelyhez (rendelés, leltározás, katalogizálás, tájékoztatás és kölcsönzés). Indokolt továbbá egy könyvtári célokat szolgáló nagy számítógép beállítása is.

A TULIS (Technische Universität-Literaturinformationssystem) műszaki egyetemi szakirodalom-keresési rendszert 1986 decemberében vezették be. A külföldi adatbázisok lekérdezése a Dialog, STN stb. szolgáltatókon keresztül történik, de a TULIS rendszer lényege, hogy a felhasználó kérdésére először a TUB-INFO adatbázisban, tehát a TUB állományában keresnek, s csak akkor fordulnak a külföldi adatbázisokhoz, ha nem kielégítő a válasz.

/KARL, W.: Das TUB-Informationssystem. = *Mitteilungen der Vereinigung Österreichischer Bibliothekare*, 39. köt. 4. sz. 1986. p. 62–66.

ZWANZIGER, R.: Der Benutzer vom Betroffenen zum Beteiligten der Bibliotheksautomation. = *Mitteilungen der Vereinigung Österreichischer Bibliothekare*, 40. köt. 1/2. sz. 1987. p. 64–65; *Online Mitteilungen*, 1987. 27. sz. p. 29./

(Lécesné Mesterházi-Nagy Márta)